

Kultur- og kirkedepartementet

Høringsutkast

om endring av forskrift til åndsverkloven

Høringsfrist 16. mars 2007

1	Innledning.....	3
2	Eksemplarframstilling i arkiv, bibliotek og museer m.v.....	3
2.1	Eksemplarframstilling i undervisnings- og forskningsinstitusjoner. Inkludering av museumsinstitusjoner.....	4
2.2	Eksemplarframstilling kan ikke være til ervervsmessig bruk	4
2.3	Fremstilling av eksemplar – digitalisering	4
2.4	Tilgjengeliggjøring for allmennheten innenfor eget lokale.....	5
2.5	Pliktavlevert materiale og digital bruk	6
2.6	Begrepsbruken i forskriften	7
3	Eksemplarframstilling til bruk for funksjonshemmede.....	7
4	Foreldelse av krav på individuelt vederlag etter åndsverkloven § 45b.....	7
5	Utkast til forskrift med hjemmel i åndsverkloven § 53b.....	7
5.1	Opprettelse av nemnd – § 53b andre ledd	7
5.2	Institusjoner innen ABM-sektoren – § 53b femte ledd	8
6	Det sakkyndige råd for åndsverk.....	9
6.1	Finansiering av rådets virksomhet.....	9
7	Anvendelse av følgeretten på verk med en nærmere bestemt tilknytning til utlandet.....	9
8	Merknader til de foreslåtte endringene.....	10
9	Endringsforslag	20

1 Innledning

Gjeldende forskrift til åndsverkloven ble fastsatt 21. desember 2001.

Åndsverkloven (lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v.) ble revidert i forbindelse med gjennomføringen av opphavsdirektivet, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004 - 2005) samt Innst. O. nr. 103 (2004 - 2005). Lovendringene trådte i kraft 1. juli 2005. Kultur- og kirke departementet foreslår i dette høringsutkastet endringer i forskrift til åndsverkloven på bakgrunn av lovendringene i 2005.

Det foreslås for det første endringer i reglene fastsatt med hjemmel i åndsverkloven § 16 første ledd om eksemplarframstilling i arkiv, bibliotek og museer m.v. Det foreslås også forskrift med hjemmel i den nye § 16 andre ledd om tilgjengeliggjøring av verk i samlingene til arkiv, bibliotek og museer.

Videre foreslås endringer i regler fastsatt med hjemmel i åndsverkloven § 17a (tidligere § 17 tredje ledd) om tvangslisens for framstilling og bruk av opptak for funksjonshemmede.

Det foreslås også bestemmelser om nemnd til behandling av tvister vedrørende bruk av åndsverk når tekniske beskyttelsessystemer er benyttet, jf. åndsverkloven § 53b andre ledd.

I tillegg til endringene som følger av lovrevisjonen i 2005, foreslås det også endringer i reglene fastsatt med hjemmel i åndsverkloven § 53 fjerde ledd om det sakkyndige råd.

Det foreslås også endringer i reglene om foreldelse av krav på vederlag, for at forskriften skal være i samsvar med åndsverkloven og foreldelsesloven.

Videre foreslås det nærmere regler om anvendelse av følgeretten på verk med en nærmere bestemt tilknytning til tredjeland.

Det blir i tillegg foreslått en rekke henvisningsendringer i forskriften på bakgrunn av at nummereringen av paragrafene i åndsverkloven er blitt noe endret.

2 Eksemplarframstilling i arkiv, bibliotek og museer m.v.

Åndsverkloven § 16 hjemler fri bruk av åndsverk, dvs. vederlagsfri bruk uten at det er nødvendig at opphavsmannen samtykker. Det følger av Bernkonvensjonen at slike unntak skal være begrenset, og skal ikke skade den normale utnyttelsen av verket eller urimelig tilsidesette opphavsmannens legitime interesser, jf. tretrinnsatesten i artikkel 9.2. Tretrinnsatesten følger også av Tripsavtalen artikkel 13 og opphavsrettsdirektivet artikkel 5.5.

Forskriftens formål er å legge til rette for at ABM-institusjonene (arkiv, bibliotek, museum) kan utføre sine samfunnsoppgaver på en hensiktsmessig og ressursbesparende måte. Samtidig bør rettighetshaverne beholde kontrollen med utnytting av sine verk og arbeider i de nye "digitale markeder" som fortsatt er under utvikling. Der bibliotekene finner at de har behov som faller utenfor bestemmelsene gitt med hjemmel i § 16 kan disse vurderes innenfor rammen av den nye avtalelisensen for ABM-sektoren, jf. ny § 16a i åndsverkloven.

2.1 Eksemplarframstilling i undervisnings- og forskningsinstitusjoner. Inkludering av museumsinstitusjoner.

Åndsverkloven § 16 er utvidet fra å omfatte arkiv, bibliotek og museer til også å inkludere undervisnings- og forskningsinstitusjoner. I følge Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) skal denne utvidelsen tjene visse særlige behov innen eksempelvis språkforskning. Det foreslås at Kultur- og kirke departementet kan gi særlig tillatelse til eksemplarframstilling der det dokumenteres særlige behov. Bruk av åndsverk i undervisning skal som tidligere være regulert av avtalelisensordningen med hjemmel i åndsverkloven § 13b.

Det foreslås også å inkludere museum i forskriftens regler om eksemplarframstilling. Museum har ikke tidligere vært omfattet av forskriften, selv det har vært hjemmel for dette i loven, jf. Ot. prp. nr 15 (1994-95) og NOU 1988: 22.

2.2 Eksemplarframstilling kan ikke være til ervervsmessig bruk

Åndsverkloven § 16 er nå endret slik at det er et krav at adgangen til eksemplarframstilling ikke gjelder ervervsmessig bruk av eksemplaret. Dette kravet følger av opphavsrettsdirektivet og lovkravet gjennomføres i forskriften.

Eksemplarframstillingen etter reglene må ikke ha som formål å gå med økonomisk overskudd. Det vil være tillatt med en eksemplarframstilling til selvkost eller mot symbolsk betaling, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 36-37.

2.3 Fremstilling av eksemplar – digitalisering

Hovedbegrunnelsen for å tillate digitalisering av beskyttede verk innen ABM-institusjonene er konservering og bevaring for ettertiden av vår felles kulturarv, samt forenklet og forbedret betjening av lånere og brukere. Samtidig er utgangspunktet for eksemplarframstilling etter åndsverkloven at den ikke skal være av en slik art at den kommer i ”nevneverdig økonomisk konkurranse med opphavsmennene”, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 77.

Åndsverkloven § 16 hjemler derfor ikke eksemplarframstilling som i realiteten erstatter eksisterende innkjøpsordninger for å dekke normaletterspørselen etter et verk. Det foreslås nye regler i forskriften om digitalisering av materiale til plass-, konserverings- og sikringsformål, der tilsvarende eksemplar ikke kan skaffes i handelen eller fra utgiver, importør eller produsent. Det foreslås også en særlig hjemmel for at Nasjonalbiblioteket kan overføre sine samlinger til maskinlesbare (digitale) format der dette er nødvendig av bevaringshensyn. Adgangen til å fremstille eksemplar til kompletteringsformål utvides til å omfatte digital eksemplarframstilling.

Der det ikke er særskilt hjemmel for digitalisering beholdes den gjeldende hovedregel om at reglene gir adgang til eksemplarframstilling i samme format som originaleksemplaret. Dette betyr at det kan fremstilles eksemplar som har tilsvarende utnyttelsesformer som originaleksemplaret, jf. Ot.prp. nr. 15 (1994-95) s. 117 og NOU 1988: 22 s. 65. Et digitalt originaleksemplar vil etter forskriften dermed normalt kunne kopieres digitalt (maskinlesbart) til eksempelvis konserverings- og sikringsformål.

Som hovedregel skal både digitaliserte eksemplarer og andre eksemplarer fremstilt med hjemmel i § 16 kun benyttes innenfor institusjonens eget lokale, med unntak av eksemplarer fremstilt på papir. Som etter gjeldende forskrift skal det likevel være mulig å overføre åndsverk via dataterminal eller ved e-post i form av et kontrollert fjernlån. Formålet med en slik kontrollert fjernlånsadgang er å muliggjøre en parallell til det tradisjonelle fjernlån som skjer med fysisk forsendelse av materiale ved alminnelig postgang, evt. telefaks. Det kontrollerte fjernlånet som hjemles i forskriften er å anse som en ren elektronisk forsendelsesmåte fra A til B for å lette det praktiske arbeidet i institusjonene. Det er en forutsetning at fjernlånet ikke skal føre til ytterligere spredning, og bestemmelsen gir ikke i seg selv hjemmel til å fremstille maskinlesbare (digitale) eksemplarer. Det er ikke adgang for mottakerinstitusjonen til å lagre et permanent eksemplar i sine samlinger, jf. også Innst. O. nr. 103 (2004-2005) s. 34. Som etter dagens forskrift vil det være et krav om at mottakerinstitusjonen sletter eller tilintetgjør eksemplaret når bruken er opphørt.

Fjernlånet krever at det foreligger en konkret bestilling fra en låner, som får anledning til å konsultere verket på stedet i mottakerinstitusjonen. Åndsverket kan konsulteres på skjerm, og i visse tilfeller skrives ut.

Det ble i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) vurdert om man i visse tilfeller kan låne ut kopier av musikk- og filmverk, noe tidligere lovgivning ikke åpnet for, og det ble vist til at rammene for slikt utlån ville bli vurdert i forskriftsrevisjonen. Enkelte bibliotek sitter på store samlinger av musikk- og filmverk i opptak, med skjøre originalopptak som er svært sårbare for skade ved utlån. Departementet foreslår at det skal kunne lånes ut kopier, også i maskinlesbare (digitale) format, av musikk- og filmverk der institusjonen har forsikret seg om at original ikke kan erstattes, verken fra vanlig utsalgssted eller fra utgiver, importør eller produsent. I slike tilfeller tilsier hensynet til en hensiktsmessig og kontrollert formidling av kulturarven at utlån av fysiske kopier, f.eks. i form av CD/DVD, tillates. Det skal ikke kunne lånes ut flere slike kopier enn det er originaleksemplarer i samlingen.

Bortsett fra fjernlånsadgangen og den begrensede adgang til utlån av kopier av verk som ikke kan erstattes som beskrevet ovenfor, kan ikke digitale (maskinlesbare) kopier fremstilt med hjemmel i § 16 lånes ut, men kun brukes innenfor det enkelte biblioteks fysiske lokale.

2.4 Tilgjengeliggjøring for allmennheten innenfor eget lokale

Åndsverkloven § 16 har fått et nytt andre ledd som gir adgang for ABM-institusjoner samt undervisningsinstitusjoner til å gjøre verk i egen samling tilgjengelig på terminaler for enkeltpersoner til forsknings- eller private studieformål. Det foreslås en ny bestemmelse i forskriften om slik tilgjengeliggjøring. Bestemmelsen omfatter ABM-institusjonene, herunder bibliotek under universitets- og høgskoler. Hjemmelen i § 16 omfatter også undervisnings- og forskningsinstitusjoner, men omfatter ikke tilgjengeliggjøring som et ledd i undervisning. Åndsverkloven § 16 skal ikke dekke behovet for eksemplarfremstilling og spredning til undervisningsformål.

Etter bestemmelsen kan ABM-institusjonene gjøre verk i samlingene tilgjengelig på terminaler i egne lokaler. Forutsetningen er at institusjonen har et digitalt

eksemplar, enten et innkjøpt eksemplar (forutsatt at avtalevilkårene ikke hindrer slik tilgjengeliggjøring) eller eksemplar som er digitalisert med hjemmel i § 16 første ledd. Adgangen til tilgjengeliggjøring omfatter også slik særskilt eksemplarframstilling som er nødvendig for å legge eksemplaret ut på den interne server til institusjonen.

I Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) heter det at uttrykket ”egne lokaler” skal tolkes restriktivt. Det vil f.eks. ikke være tillatt etter reglene her for en undervisningsinstitusjon å legge relevant pensummateriale fra eget bibliotek ut på internt nett for studentenes tilgang fra terminaler på lesesal. Dette er en eksemplarframstilling som vil være utenfor rammen for fribruksregelen i § 16, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 145 flg.

Adgangen til tilgjengeliggjøring gjelder for utgitte verk i samlingene. Offentliggjorte verk kan også tilgjengeliggjøres, såfremt det ikke foreligger bestemte avtalevilkår som forhindrer dette. Det vil være institusjonens ansvar å kartlegge dette før et offentliggjort verk gjøres tilgjengelig etter bestemmelsen.

Tilgjengeliggjøringen skal være av institusjonens egen samling og i institusjonens egne lokaler. Samlingen kan gjøres tilgjengelig i ulike filialer av samme institusjon. I vurderingen av hva som utgjør en institusjon skal det tas utgangspunkt i hva som utgjør en forvaltningsmessig og eiermessig enhet, ikke om institusjonen er spredt på ulike fysiske steder. Eksempelvis vil Nasjonalbibliotekets avdelinger i Oslo og i Rana regnes som én institusjon. Som fremholdt i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) er ikke nødvendigvis samarbeidsavtaler av ulike slag tilstrekkelig til å gjøre to institusjoner til den samme etter åndsverkloven.

Ved Stortingsbehandlingen av Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) ble det lagt til grunn at det skal være mulig å ta papirutskrift av det materialet som gjøres tilgjengelig på terminaler i henhold til den nye bestemmelsen, jf. Innst. O. nr. 103 (2004-2005). Utskriftsadgangen foreslås å legges på lik linje med adgangen til å få fotokopi utlevert til eie, der gjeldende regel videreføres i forskriften. For innkjøpte digitale eksemplar vil utskriftsadgangen være avhengig av at det ikke foreligger begrensende avtalevilkår.

2.5 Pliktavlevert materiale og digital bruk

Pliktavleveringslovens formål (lov 9. juni 1989 nr. 32 § 1) er å ”tryggja avleveringa av dokument med allment tilgjengeleg informasjon til nasjonale samlingar, slik at desse vitnemåla om norsk kultur og samfunnsliv kan verta bevarte og gjorde tilgjengelege som kjeldemateriale for forskning og dokumentasjon”.

Det foreslås at det åpnes for en viss tilgjengeliggjøring med hjemmel i § 16 andre ledd av pliktavlevert materiale. Slik tilgjengeliggjøring skal være innenfor pliktavleveringslovens avgrensede forsknings- og dokumentasjonsformål. Det foreslås en bestemmelse om at pliktavlevert åndsverk skal kunne gjøres tilgjengelig for forskere i mottaksinstitusjonens lokaler og for bestemte forskere ved kontrollert fjernlån.

2.6 Begrepsbruken i forskriften

Forskriften gir hjemmel til å ”fremstille eksemplar” av åndsverk. Dette er et teknologinøytralt begrep. I forskriften må ”fremstille eksemplar” sees i sammenheng med regelen i § 1-2 om at hovedregelen er at eksemplar som fremstilles med hjemmel i forskriften skal være i samme format som originaleksemplaret. Der det er adgang til å fremstille eksemplar også i maskinlesbart (digitalt) format vil dette gå uttrykkelig frem av den enkelte bestemmelse.

3 Eksemplarfremstilling til bruk for funksjonshemmede

Ved lovendringen i 2005 ble tvangslisensbestemmelsen i åndsverkloven § 17 tredje ledd flyttet til ny § 17a. Bestemmelsen ble samtidig utvidet til at distribusjon av lydbøker også skulle kunne skje ved e-post eller gjennom overføring i nettverk på annen måte. Det er som tidligere en forutsetning at brukers tilgang til lydbøkene skal være tidsbegrenset, som i en vanlig låneperiode. Det foreslås en endring i forskriften § 1-10 i tråd med utvidelsen i loven.

Åndsverkloven § 17a gjelder etter lovendringen ikke for ervervsmessig bruk, og dette blir også innført som et krav i forskriften.

4 Foreldelse av krav på individuelt vederlag etter åndsverkloven § 45b

Ved lovendring 17. juni 2005 ble det innført særskilte foreldelsesregler i åndsverkloven §§ 37 og 45b, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 134-135 og 154, samt Innst. O. nr. 103 (2004-2005) s. 43. Krav på individuelt vederlag etter §§ 37 og 45b må fremsettes inn tre år etter utløpet av det år verket eller arbeidet ble brukt.

Før lovendringen gjaldt de alminnelige foreldelsesregler. I tillegg er foreldelse av krav etter § 45b regulert i gjeldende forskrift til åndsverkloven § 3-6 tredje ledd. Som en følge av lovendringen må forskriften endres.

5 Utkast til forskrift med hjemmel i åndsverkloven § 53b

5.1 Opprettelse av nemnd – § 53b andre ledd

Ved lovendring 17. juni 2005 ble det innført nytt kapittel 6a i åndsverkloven om vern av tekniske beskyttelsessystemer og elektronisk rettighetsinformasjon. I § 53a gis tekniske beskyttelsessystemer rettslig vern mot omgåelse og nærmere angitt befatning med verktøy egnet for bruk ved omgåelse. I § 53b reguleres adgangen til bruk når teknisk beskyttelse er anvendt: Berettigede etter §§ 13a, 15, 16, 17, 17a, 21, 26-28 og 31 skal i tråd med disse bestemmelser uten hinder av tekniske beskyttelsessystemer kunne gjøre bruk av verk de har lovlig tilgang til. Paragraf 53b gjelder ikke for såkalte på forespørsel-tjenester (overføring av verket på

avtalte vilkår slik at bruker selv kan velge tid og sted for tilgang til verket). Paragrafen gjelder heller ikke for datamaskinprogrammer.

Rettighetshavere bør selv sørge for frivillige tiltak som muliggjør bruk etter bestemmelsene som nevnt ovenfor, herunder inngå forhandlinger med de berettigede etter bestemmelsene om den aktuelle bruk. Om frivillige løsninger ikke kommer i stand innen rimelig tid, eller om rettmessig bruk hindres av andre grunner, kan brukere bringe sak inn for en særskilt nemnd som det i åndsverkloven § 53b andre ledd er hjemmel til å opprette. Etter at bruker har henvendt seg til rettighetshaver og nemnda med begjæring om bruk, kan nemnda pålegge rettighetshaver å utlevere nødvendig verktøy eller informasjon, slik at bruk muliggjøres. Nemnda kan sette en frist for rettighetshaver til å gi brukeren det verktøy eller den informasjon som er nødvendig for å gjøre bruk av verket. Hvis fristen ikke overholdes, kan nemnda bestemme at bruker straffritt kan foreta slik omgåelse som er nødvendig for å utøve rettmessig bruk.

Departementet vil foreslå utkast til forskrift i tråd med det som er lagt til grunn i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005). Nemnda oppnevnes av Kultur- og kirke departementet for fire år av gangen. Den skal ha medlemmer fra både rettighetshaver- og brukersiden, i tillegg til en leder oppnevnt på nøytralt grunnlag. Det skal oppnevnes personlige vara for både lederen og de to medlemmene. Medlemmene bør ha teknisk kompetanse så vel som innsikt i rettighetsspørsmål, slik at de avveininger som tas er tilstrekkelig forankret i loven.

Utkastet til forskrift inneholder også regler om saksbehandling. Utkastet er i tråd med forutsetningen i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) om at nemndas beslutninger ikke skal kunne påklages. Nemndas avgjørelser må likevel ikke være til hinder for at spørsmålet prøves for domstolene. Det vises til Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 124-126 for en gjennomgang av høringen av saken sommeren 2003.

5.2 Institusjoner innen ABM-sektoren – § 53b femte ledd

Ved lovendring 17. juni 2005 ble det gitt hjemmel i § 53b femte ledd til å gi forskrift om at ”enkelte institusjoner innen abm-sektoren automatisk får avlevert nødvendig informasjon til at omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer for lovlig eksemplarframstilling, skal være mulig.” Det ble også innført en bestemmelse i § 53b tredje ledd som lyder: ”Eksemplar av verk som faller inn under lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokument av 9. juni 1989 nr. 32, skal likevel alltid utstyres med nødvendig informasjon til at omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer for lovlig eksemplarframstilling, er mulig.” Videre ble det innført et siste ledd i § 53a om at forbudet mot omgåelse ”ikke (skal) være til hinder for eksemplarframstilling etter § 16.”

Paragraf 53b skal sikre ivaretagelsen av sentrale brukerhensyn når tekniske beskyttelsessystemer er anvendt. Bibliotekene står pga. nevnte bestemmelser i en særstilling i forhold til de andre brukergruppene. Bestemmelsene i § 53a siste ledd og § 53b tredje ledd gjør at departementet på nåværende tidspunkt ikke ser behov for å benytte forskriftsadgangen i § 53b femte ledd.

6 Det sakkyndige råd for åndsverk

Åndsverkloven § 53 hjemler nedsettelse av et sakkyndig råd som ved behov skal bistå Kultur- og kirkedepartementet i gjøremål etter loven. Bestemmelsen om et sakkyndig råd for åndsverk ble innført i lov om vern av åndsverker av 1930. Rådet skal gi departementet sakkyndige uttalelser i saker etter åndsverkloven §§ 48 og 49. Bestemmelsene gjelder henholdsvis forbud mot krenkende bruk av verk som ikke lenger er vernet og saksanlegg om opphavsmannens adgang til originaleksemplar av verk. Rådet kan på oppfordring gi sakkyndige uttalelser til domstolene, departementet og andre institusjoner og organisasjoner. Videre kan rådet fungere som voldgiftsrett på partenes begjæring. Rådet har også vært høringsinstans ved forslag om lovendringer. I praksis ble rådets medlemmer også hørt gjennom sine organisasjoner siden hørings sakene sendes direkte til rettighetshaver- og bruker organisasjonene og andre berørte instanser. Departementet har derfor funnet det unødvendig å bruke rådet som høringsinstans.

Det er for tiden ikke oppnevnt noe sakkyndig råd da det etter forrige fungeringsperiode ikke har vært aktuelle saker og departementet har ønsket å evaluere ordningen. Kultur- og kirkedepartementet har gjennomført en intern evaluering og foreslår at det sakkyndige rådet videreføres i en noe endret form. Departementet har kommet til at antall medlemmer bør reduseres. Det antas at det ikke er nødvendig at det er medlemmer i rådet fra alle organisasjoner som representerer opphavsmenn og andre rettighetshavere. Selv med 8 til 10 medlemmer antar departementet at rådet i de fleste saker vil ha den nødvendige sakkyndighet. Dessuten foreslås ordningen med innkalling av særlig sakkyndig forenklet. De foreslåtte forskriftsendringer gjelder først og fremst en endring i rådets struktur slik at denne tilpasses et råd med færre medlemmer enn det som har vært til nå. Bestemmelsene om at rådet skal ha forskjellige avdelinger forelås opphevet. Det samme gjelder ordningen med et eget utvalg som skal forberede saker for rådet.

Rådets organisasjon, virksomhet og godtgjørelse til medlemmene reguleres i forskriften kapittel V.

6.1 Finansiering av rådets virksomhet

Det sakkyndige råds arbeid finansieres av den enkelte oppdragsgiver. Rådet fastsetter sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning overfor institusjoner og organisasjoner og ved voldgift. Godtgjørelse fra Kultur- og kirkedepartementet finansieres etter statens satser. Godtgjørelse til rådet for uttalelser til domstolene finansieres av vedkommende domstol etter bestemmelsene om godtgjørelse til sakkyndige, jf. forskriften § 5-3 andre ledd. Kultur- og kirkedepartementet finansierer den departementsoppnevnte sekretæren.

Det foreslås at denne ordningen videreføres.

7 Anvendelse av følgeretten på verk med en nærmere bestemt tilknytning til utlandet

Åndsverkloven § 38c om følgerett trådte i kraft den 1. januar 2007, jf. Ot.prp. nr. 88 (2005-2006) og Innst. O. nr. 13 (2006-2007). Det må fastsettes nærmere regler

om anvendelse av følgeretten på verk med en nærmere bestemt tilknytning til tredjeland, altså land utenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS).

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/84/EF av 27. september 2001 om følgerett til fordel for opphavsmannen til et originalkunstverk artikkel 7 nr. 1 fastsetter at opphavsmenn og deres rettsetterfølgere skal omfattes av reglene om følgerett bare dersom lovgivningen i det land vedkommende rettighetshaver er borger gir følgerettsvern for opphavsmenn fra medlemsstatene og deres rettsetterfølgere. Bernkonvensjonen artikkel 14ter bestemmer at krav om følgerettsvederlag kan gjøres gjeldende kun når det foreligger gjensidighet i forhold til det land opphavsmannen tilhører.

Ved anvendelse av åndsverklovens regler på verk skapt av opphavsmann fra tredjestat, stiller gjeldende forskrift §§ 6-2 og 6-5 ingen krav om gjensidighet. Bestemmelsene gjelder for øvrig kun overfor land som er medlem av Bernunionen, land som har tiltrådt Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO), herunder Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS), eller Verdenskonvensjonen om opphavsrett (Verdenskonvensjonen).

Departementet foreslår ny § 6-15 i forskriftene om anvendelse av åndsverkloven § 38c på verk av opphavsmann som er statsborger av, og bosatt i, land utenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS). Etter forslaget kreves det gjensidighet i forhold til den stat opphavsmannen er statsborger av. Bestemmelsen vil gjelde også i forhold til land som er tilsluttet ovennevnte avtaler og konvensjon.

8 Merknader til de foreslåtte endringene

Til § 1-1

Første ledd: I forhold til gjeldende bestemmelse er det foreslått at museumsinstitusjoner skal omfattes av adgangen til eksemplarframstilling. Museum er omfattet av hjemmelen i åndsverkloven § 16, men forskriften inkluderer i dag ikke slike institusjoner. Det er videre presisert at eksemplarframstillingen ikke kan skje til ervervsmessig bruk. Dette er en følge av opphavsrettsdirektivets krav, som er inntatt i åndsverkloven § 16. Eksemplarframstillingen skal skje i samsvar med de øvrige reglene i forskriften som gjelder ABM-institusjoner.

Andre ledd er nytt og gir en generell plikt på institusjonene til å påse at anvendelsen av reglene i kapitlet, herunder kopiering, tilgjengeliggjøring og utskrifts adgang ikke skal komme i nevneverdig strid med opphavsmannens økonomiske interesser.

Tredje ledd tilsvarer gjeldende forskrift § 1-1 siste punktum. Det er ikke foreslått endringer. De institusjoner som i dag innehar særlig godkjenning må søke om ny godkjenning for eksemplarframstilling etter de nye reglene.

Til § 1-2

Etter *første ledd* går det frem at der ikke annet er særskilt angitt er hovedregelen som tidligere at eksemplarframstilling skal skje i samme format som

originaleksemplaret. Som etter gjeldende forskrift er det også anledning til å fremstille papirutskrift fra maskinlesbart eksemplar.

Andre, tredje og fjerde ledd tilsvarer gjeldende forskrift § 1-4. Bestemmelsene er ikke endret.

Til § 1-3

Bestemmelsen er endret. *Første ledd* er tidligere § 1-3 første punktum, og er endret ved at det er inntatt en henvisning til nytt andre ledd og nytt tredje ledd. For øvrig henvises det til de andre bestemmelsene om eksemplar fremstilling i samme kapittel. Som tidligere er hovedregelen at eksemplar fremstilt med hjemmel i § 16 bare kan benyttes institusjonens egne lokaler. Unntaket er som tidligere eksemplar fremstilt på papir, samt kontrollert fjernlån, jf. andre ledd, og en begrenset utlånsadgang av kopier av film og musikkverk, jf. nytt tredje ledd.

Andre ledd bygger på gjeldende andre, tredje og fjerde punktum med noen mindre endringer. Bestemmelsen gjelder kontrollert fjernlån av eksemplar fremstilt etter reglene i dette kapittelet i forskriften, mest praktisk i form av egendigitalisert materiale. Bestemmelsen her gir ikke selvstendig hjemmel til å digitalisere eksemplar. For at et eksemplar skal kunne fjernlånes som beskrevet her må det enten være hjemmel til å digitalisere eksemplaret etter eksempelvis § 1-4, eller det må være et innkjøpt digitalt eksemplar der eventuelle avtalevilkår ikke hindrer fjernlån på denne måten.

Slikt fjernlån krever en konkret bestilling fra en bruker i bibliotek A. Bibliotek A kontakter bibliotek B som har et lovlig digitalisert eksemplar. Bibliotek B oversender dette til bibliotek A – for eksempel ved e-post eller overføring til dataterminal – som deretter stiller eksemplaret til rådighet for den ene bruker som bestilte eksemplaret., Bruken kan bare skje i bibliotek As lokaler, og kun av den ene brukeren som bestilte verket. Det kan for visse typer verk tas en papirutskrift til bruker, jf. nedenfor. Det kan ikke lagres et permanent eksemplar hos bibliotek A, som må sørge for at det fjernlånte eksemplaret slettes eller på annen måte tilintetgjøres når bruken er opphørt. Eksemplar som fjernlånes på denne måten kan ikke gjøres tilgjengelig for allmennheten i bibliotek A med hjemmel i § 16 andre ledd, jf. forslaget nedenfor, siden det ikke utgjør en del av bibliotek As egen samling. Bibliotek A må sørge for rutiner som ivaretar dette. Brukeren kan ta utskrift av det fjernlånte materiale i samme utstrekning som det er anledning til å ta fotokopi for utlevering til eie, jf. § 1-9. Fjernlån av pliktavlevert materiale er ikke omfattet, men følger reglene i § 1-8.

Det foreslås et nytt *tredje ledd* hvor det åpnes for eksemplar fremstilling til utlån av kopier av musikk- og filmverk i visse svært begrensede tilfeller.

Utlånsadgangen gjelder bare der originalen ikke kan erstattes hvis den blir skadet eller ødelagt. For at vilkåret skal være oppfylt må det være tilnærmet umulig å skaffe et nytt eksemplar i handelen eller direkte fra utgiver, importør eller produsent. Det kan også fremstilles maskinlesbare kopier av analoge originaler, eksempelvis at en LP-plate digitaliseres, lagres digitalt og lånes ut på en CD. Det er videre en forutsetning at denne utlånsadgangen ikke skal benyttes av institusjonene til å betjene flere lånere enn det antall originaleksemplar som finnes i samlingen. Dette er for å forhindre eksemplar- og spredningsøkning.

Til § 1-4

Første ledd første punktum tilsvarende § 1-5 første punktum om at det til konserverings- eller sikringsformål kan fremstilles eksemplarer av åndsverk som en institusjon har eksemplarer av i sine samlinger. Denne eksemplarfremstillingen må være i samme format som originaleksemplaret, jf. § 1-2.

Det innføres et nytt *andre punktum* om rett til eksemplarfremstilling i andre format enn originaleksemplaret av plasshensyn eller til konserverings- og sikringsformål. Åndsverk kan overføres til mikroformer, som etter gjeldende forskrift.

Mikroformene er på vei til å bli erstattet av digitale teknikker, men departementet antar at det vil være behov for en slik bestemmelse i noen tid fremover. Det kan fremstilles maskinlesbart eksemplarer der et tilsvarende eksemplarer ikke kan skaffes fra utsalgssted, utgiver, importør eller produsent. En slik adgang finnes ikke i gjeldende rett, der det må søkes særskilt om å overføre åndsverk til maskinlesbare eksemplarer (digitalisering). Som tidligere er det også adgang til å overføre eksemplarer av åndsverk til nye lagringssystemer dersom dette på grunn av ukurant utstyr er nødvendig for å kunne benytte verket.

Andre ledd tilsvarende § 1-5 andre punktum. Det kan til konserveringsformål også fremstilles eksemplarer av åndsverk som ikke er offentliggjort.

Tredje ledd er nytt. Bestemmelsen gir Nasjonalbiblioteket en særlig hjemmel til å overføre eksemplarer i sine samlinger til andre format, også til maskinlesbare (digitale) eksemplarer. Bestemmelsen skal muliggjøre at Nasjonalbiblioteket fritt kan velge de format som etter en faglig vurdering er de beste for å ivareta Nasjonalbibliotekets særlige bevaringsoppdrag.

Fjerde ledd bygger på gjeldende bestemmelse i forskriften § 1-2 andre ledd om at departementet, der vilkårene i første ledd ikke er oppfylt, kan gi særlig tillatelse til at institusjoner etter § 1-1 til konserverings- og sikringsformål kan overføre åndsverk i sine samlinger til maskinlesbare eksemplarer. Eksemplarfremstilling til forskningsformål er foreslått hjemlet i § 1-5.

Til § 1-5

Bestemmelsen er ny og gir hjemmel for at departementet kan gi tillatelse til at undervisnings- og forskningsinstitusjoner kan fremstille eksemplarer til forskningsformål, eksempelvis for å dekke spesielle behov innen språkforskning. Vilkåret er at eksemplarfremstillingen ikke skal føre til spredning i strid med rettighetshaverens interesser, eller at eksemplarfremstillingen på annen måte kan komme i konflikt med rettighetshavers egen utnyttelse av verket.

§§ 1-6 og 1-7 videreføres uten endringer

Til § 1-8

Bestemmelsen er endret.

I *første punkt* er gjeldende § 1-8 om eksemplarfremstilling der mottaksinstitusjon etter pliktavleveringsloven kan fremstille eksemplarer som de ikke har i egen samling, utvidet til også å dekke eksemplarfremstilling i maskinlesbart format.

I *andre punkt* foreslås en ny bestemmelse om tilgjengeliggjøring av pliktavlevert materiale innenfor pliktavleveringslovens formål. Denne bestemmelsen dekker også tilgjengeliggjøring ved hjelp av terminaler.

Bestemmelsen i *tredje punkt* er ny og gir anledning for fjernlån i kontrollerte former til formål som klart følger av pliktavleveringsloven.

Til § 1-9

Første ledd: Bestemmelsen er ny, og innfører en adgang for ABM-institusjoner til å tilgjengeliggjøre åndsverk fra egne samlinger i egne lokaler. Adgangen gjelder for det første verk som de har hjemmel til å digitalisere etter denne forskrift. Åndsverk som er innkjøpt i digital form kan også gjøres tilgjengelig såfremt dette ikke strider mot særskilte avtalevilkår. Bestemmelsen gir ikke selvstendig hjemmel til å digitalisere verk som ønskes tilgjengeliggjort. Verket gjøres tilgjengelig ved terminaler utplassert i institusjonens egne lokaler.

Begrepet ”egne lokaler” skal tolkes restriktivt, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004-2005). Eksemplar av åndsverk som er sendt fra en institusjon til en annen etter bestemmelsen om fjernlån er ikke omfattet av denne bestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 80.

Tilgjengeliggjøringen kan bare skje innenfor det som naturlig regnes som bibliotekets fysiske lokale. Det vil eksempelvis ikke være anledning til å gjøre tilgjengelig bibliotekets samlinger på terminaler i enhver lesesal rundt om i en undervisningsinstitusjon, kun i de lokalene som etter en alminnelig språklig forståelse utgjør institusjonens bibliotek.

Formålet med tilgjengliggjøringen skal være enkeltpersoners mulighet til egenstudium av åndsverk i samlingene, jf. ”forskningsformål eller private studieformål”. Som påpekt i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 80 vil det kunne være unødig byrdefullt for institusjonen å klargjøre motivet til hver enkeltperson som setter seg ved en terminal. Det legges derfor ikke opp til at institusjonen kontrollerer bruken og enkeltpersoners formål ut over det man har kunnet gjøre for det tradisjonelle, fysiske utlån av et åndsverk til bruk i bibliotekets lokaler.

Tilgjengeliggjøringen kan derimot ikke danne basis for regelrett undervisning: et eksempel hvor det ikke lenger er tale om ”private studieformål” vil være der elevene benker seg rundt en terminal for å se på diverse digitaliserte kunstverk mens læreren gjennomgår stilarter og lignende.

Tilgjengeliggjøringen her gjelder ikke for pliktavleverte åndsverk, en slik tilgjengliggjøring kan bare skje til de snevrere formål og i de mottaksinstitusjoner som følger av pliktavleveringsloven, jf. § 1-8 ovenfor.

Andre ledd er en videreføring av gjeldende § 1-9 med noen endringer. Gjeldende forskrifts ”særskilt forsknings eller studieformål” er erstattet av ”enkeltpersoners forskningsformål eller private studieformål”, jf. åndsverkloven § 16 andre ledd. I tillegg er begrensningen i gjeldende § 1-9 siste punktum om utskrift til eie av maskinlesbart eksemplar fjernet, jf. nytt tredje ledd.

Tredje ledd er nytt. Brukeren av det tilgjengeliggjorte materiale skal kunne ta en papirutskrift til eie av det åndsverket som er på skjermen, i samme utstrekning som det er anledning til å ta fotokopi for utlevering til eie. Brukeren kan få en

papirutskrift av enkelte artikler i samleverk, avis eller tidsskrift, eller korte avsnitt i andre verk. Det vil være institusjonens ansvar å påse at brukeren ikke kan ta en privat, digital kopi, for eksempel ved kopiering over på en ”minnepinne” eller annet elektronisk utstyr som brukeren har med seg. Utskriftsadgangen vil gjelde egendigitaliserte verk samt innkjøpt digitalt materiale dersom særlige avtalevilkår ikke hindrer adgang til utskrift. Utskrift av informasjon som brukeren finner på Internett, skal skje innenfor rammen av den vanlige adgangen til kopiering til privat bruk, jf. åndsverkloven § 12.

Til § 1-10

I *første ledd* er det tatt inn en presisering ved at det henvises til institusjoner som oppregnet i forskriften § 1-1 første ledd. Det må søkes om ny godkjenning for de institusjoner som er godkjent for lydbokproduksjon i dag, dersom de ønsker å tilby digital distribusjon av lydbøker jf. andre ledd. Betegnelsen ”utlån” er endret til ”bruk” i samsvar med lovendringen i 2005. Det er videre presisert at retten til eksemplarframstillingen også omfatter digitale eksemplarer. Endringene er en presisering av at utlånsadgangen ikke bare omfatter fysiske eksemplarer, men også digitale distribusjonsmåter, jf. andre ledd. Det er fortsatt en forutsetning at brukeren bare skal ha tilgang til lydbokeeksemplaret i en tidsbegrenset periode, som ved et vanlig fysisk lån. I samsvar med lovteksten foreslås forskriften utvidet til å gjelde alle personer som på grunn av funksjonshemming ikke kan tilegne seg verket på vanlig måte. Resten av bestemmelsen er videreført fra gjeldende forskrift.

Andre ledd: Forslaget til nytt *første punktum* gjenspeiler lovendringen i 2005. Det vil være den som distribuerer lydboken som har ansvaret for at riktig brukergruppe har adgang til nettverket/står som mottaker av e-posten, samt ansvaret for at eksemplaret ikke blir permanent lagret hos bruker, men tilbakeført, slettet eller tilintetgjort når låneperioden er over, jf. *andre punktum*. Det finnes i dag ulike tekniske løsninger for å sikre at adgangen til eksemplaret faktisk blir tidsbegrenset. Det vil være opp til den som produserer og distribuerer lydboken å velge en løsning som ivaretar bestemmelsens forutsetninger. Henvisningen til at § 1-2 ikke gjelder er fjernet, siden det etter forslaget går klart frem at retten til eksemplarframstilling også gjelder maskinlesbart (digitalt) eksemplare.

Tredje ledd: Det er tatt inn et nytt *siste punktum* om at bestemmelsen ikke gjelder ervervsmessig bruk. Dette vilkåret er knyttet til aktiviteten til den som produserer lydboken, ikke til den enkelte funksjonshemmede bruker. De organisasjoner og bibliotek som tar initiativ til og står ansvarlig for produksjon og distribusjon av lydbøker kan ikke ha ervervsmessig formål med sin virksomhet. Dette er likevel ikke til hinder for at en institusjon setter ut eksemplarframstillingsarbeidet eller tilpasningen til en underleverandør som driver ervervsmessig virksomhet, jf. Ot.prp. nr. 46 (2004-2005).

Som påpekt i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) vil kravet om at bruken skal være vederlagsfri for den funksjonshemmede, jf. første ledd, innebære at produksjonskostnadene ikke kan dekkes inn hos brukergruppen. Vederlaget til opphavsmannen utredes av staten.

Til § 3-6

Bestemmelsen endres som følge av lovendringen, jf. pkt. 4. Paragraf 3-6 tredje ledd første og andre punktum oppheves, og siste punktum inntas som nytt siste punktum i andre ledd. Pga. flyttingen foreslås ordlyden i siste punktum endret noe. Det er ikke tilsiktet realitetsendring. Fjerde ledd blir tredje ledd.

Til § 4-15

Paragrafen inneholder bestemmelser om oppnevning og sammensetning av nemnd etter åndsverkloven § 53b.

Det følger av *første punktum* at Kultur- og kirkedepartementet oppnevner nemnda til å behandle tvister som nevnt i åndsverkloven § 53b andre ledd, dvs. tvister om bruk etter nærmere angitte bestemmelser i åndsverkloven 2. kapittel når tekniske beskyttelsessystemer er anvendt. Bakgrunnen er at slike systemer kan innebære begrensninger i adgangen til rettmessig bruk. Det er tvister som kan oppstå i dette spenningsfeltet, nemnda skal behandle.

Av *andre punktum* fremgår at nemnda skal bestå av en leder og to andre medlemmer oppnevnt for fire år av gangen. Når det tales om nemndas medlemmer, er altså lederen også inkludert.

Nemndas leder skal være jurist, og oppnevnes på nøytralt grunnlag, jf. *tredje punktum*. At lederen skal oppnevnes på nøytralt grunnlag, innebærer at denne verken skal ha bindinger til rettighetshaver- eller brukersiden. Derimot skal de øvrige medlemmene komme fra henholdsvis rettighetshaver- og brukersiden, jf. *fjerde punktum*. For at de avveininger som tas skal være tilstrekkelig forankret i regelverket, skal alle medlemmene ha teknisk kompetanse og innsikt i rettighetsspørsmål, jf. *femte punktum*.

Alle medlemmene skal ha sine personlige varamedlemmer som er oppnevnt på samme grunnlag som dem selv, jf. sjetten punktum.

Til § 4-16

Paragrafen omhandler nemndas kompetanse.

Nemnda skal behandle tvister vedrørende bruk iht. åndsverkloven §§ 13a, 15, 16, 17, 17a, 21, 26-28 og 31 når effektive tekniske beskyttelsessystemer er anvendt, jf. *første ledd første punktum*. Nemnda skal også behandle tvister som involverer utenlandske rettighetshavere, så lenge bruken skjer i Norge.

Nemnda har ikke kompetanse til å behandle saker vedrørende såkalte på forespørsel-tjenester, altså hvor verket overføres på avtalte vilkår slik at bruker selv kan velge tid og sted for tilgang til det, jf. *andre punktum*. I disse tilfeller er det avtalen som avgjør hvilken bruk som kan finne sted. Saker vedrørende andre direktebalede tjenester kan imidlertid bringes inn for nemnda.

Nemnda skal heller ikke behandle tvister vedrørende datamaskinprogram, jf. *tredje punktum*. Forholdet mellom teknisk beskyttelse anvendt på datamaskinprogram og rettmessig bruk av programmet, reguleres i åndsverkloven § 53c, jf. §§ 39h og 39i.

Om vilkårene for nemndsbehandling ikke er til stede, skal saken avvises, jf. *andre ledd*. Saker som nevnt i første ledd andre og tredje punktum skal avvises. En sak skal også avvises om andre forhold medfører at vilkårene for nemndsbehandling ikke er til stede.

Til § 4-17

Paragrafen tar for seg ulike forutsetninger for nemndsbehandling, og har sin bakgrunn i at frivillige løsninger er det primære, nemndsbehandling det sekundære.

Utgangspunktet er at rettighetshaver, gjennom friville tiltak, selv skal sørge for at rettmessig bruk muliggjøres, jf. *første ledd*. Frivillige tiltak kan også bestå i forhandlinger med de berettigede om aktuell bruk. Om frivillige tiltak ikke kommer i stand på annen måte, skal det alltid søkes inngått reelle forhandlinger før sak bringes inn for nemnda.

Nemndsbehandling blir altså først aktuelt om friville tiltak ikke medfører adgang til rettmessig bruk. Om slik adgang ikke gis innen rimelig tid, kan bruker bringe saken inn for nemnda, jf. *andre ledd første punktum*. Bruksadgang må begjæres overfor rettighetshaver før begjæring rettes til nemnda, jf. *andre punktum*.

Til § 4-18

Paragrafen angir hva nemnda kan fatte vedtak om.

For det første kan nemnda fatte vedtak som pålegger rettighetshaver å gi adgang til bruk iht. aktuell avgrensningsbestemmelse, jf. *første ledd første punktum*. Vedtaket kan f.eks. bestå i at nemnda pålegger rettighetshaver å utlevere verktøy eller informasjon som gir adgang til berettiget bruk. Vurderingsnormen fremgår av *andre punktum*: Adgangen skal være tilstrekkelig til at formålet med den aktuelle avgrensningsbestemmelse oppfylles, samtidig som rettighetshavers legitime krav på vern ivaretas.

Av *andre ledd første punktum* fremgår at nemnda også kan bestemme at dersom rettighetshaver ikke etterkommer nemndas vedtak innen en gitt frist, kan bruker selv omgå det tekniske beskyttelsessystemet for å få adgang til bruk i tråd med det som er bestemt i den aktuelle avgrensningsbestemmelse. At omgåelse i tråd med slikt vedtak verken kan være straff- eller erstatningsbetingende, fremgår av *andre punktum*.

Til § 4-19

Paragrafen omhandler saksbehandling og saksomkostning.

Forhandlingene i nemnda administreres av nemndas leder, jf. *første ledd første punktum*. Alle medlemmene skal delta i avgjørelsen, og i tilfelle av uenighet, treffes avgjørelsen med stemmeflerhet, jf. *andre og tredje punktum*.

Utgiftene til nemndas virksomhet bæres for hver enkelt saks vedkommende av partene etter nærmere bestemmelse av nemnda, jf. *andre ledd første punktum*. I saker for nemnd etter åndsverkloven § 35 (forskriften §§ 4-1 flg. og § 4-5 flg.) har det gjerne vært slik at likefordeling av kostnadene mellom partene har vært det naturlige. Om andre hensyn skulle gjøre seg gjeldende ved behandling av saker for nemnd etter åndsverkloven § 53b (forskriften §§ 4-15 flg.), kan nemnda bestemme at fordelingen skal skje på annen måte.

Når særlige grunner taler for det, kan nemnda bestemme at utgiftene skal bæres av staten, jf. *andre punktum*.

Til § 4-20

Også denne paragrafen omhandler saksbehandlingen i nemnda.

For saksbehandlingen gjelder reglene i forvaltningsloven tilsvarende, jf. *første ledd første punktum*, likevel slik at bestemmelsene om klage og omgjøring ikke gjelder, jf. *andre punktum*. Nemndas avgjørelser skal uansett ikke være til hinder for at spørsmålet prøves for domstolene.

Nemndas vedtak føres inn i protokoll, jf. *andre ledd første punktum*. Om nemnda forsøker mekling og forlik kommer i stand, skal også forliket føres inn i protokollen, jf. *andre og tredje punktum*.

Til § 5-1

I *første ledd* er rådets navn endret fra "Det sakkyndige råd for åndsverker" til "Det sakkyndige råd for åndsverk". Rådets medlemmer skal fremdeles være personlig oppnevnte og representere opphavsmenn, erverv knyttet til utnyttelse av åndsverk, og brukersiden. Representantene må ha forståelse for den åndelige produksjons egenart og virkemidler. Den enkelte representant skal anses som ekspert innen sin uttrykksform eller gruppe. Rådets leder og nestleder skal være jurister.

Andre ledd er foreslått endret slik at kravet om samtykke fra departementet for å innkalle en sakkyndig er fjernet. Hensikten med denne endringen er å legge til rette for en mer effektiv saksbehandling i rådet. Bakgrunnen er at den foreslåtte reduksjonen i antall rådsmedlemmer kan føre til et større behov for bruk av sakkyndige i enkelte saker.

Til § 5-2

Bestemmelsen tilsvarende gjeldende forskrifts § 5-4. Gjeldende forskrift § 5-2 og § 5-3 er foreslått fjernet. Høringsforslaget innebærer en reduksjon av antallet medlemmer i rådet. Rådet bestod ved forrige periode av 20 representanter, inklusiv leder og nestleder. Rådet bør imidlertid kunne fungere tilfredsstillende med mellom 8-10 medlemmer. Reduksjonen legger til rette for en effektiv behandling og større aktivitet fra det enkelte medlem. Videre vil reduksjonen redusere kostnadene ved uttalelser sammenliknet med dagens behandling av et samlet råd. En slik reduksjon i antall medlemmer tilsier at man fjerner rådets inndeling i tre avdelinger og utvalget som skal forberede saker for rådet. Et mindre råd vil ikke ha samme behov for forberedelse, utvelgelse og fordeling av saker i tre avdelinger. Kultur- og kirke departementet legger til grunn at bredden i rådets kompetanse og kvaliteten i rådets uttalelser vil kunne opprettholdes. En fjerning av utvalget og avdelinger medfører også endringer i forskriften §§ 5-4, 5-5 og 5-6.

Henvisningen i *første ledd* er endret til en henvisning til ny § 5-4.

Henvisningen i *andre ledd* til gjeldende forskrifts § 5-3 er fjernet siden bestemmelsen om saksbehandlingen i rådet er foreslått opphevet.

Til § 5-3

Bestemmelsen tilsvarende gjeldende forskrifts § 5-5. Gjeldende første ledd om saksbehandling i fellesmøte, avdeling og utvalg er foreslått fjernet. Nytt *første ledd* tilsvarende gjeldende andre ledd. Denne endringen har ført til foreslåtte justering i nytt første ledd hvor "av denne art" er erstattet med " i rettsspørsmål

vedkommende åndsverkloven etter anmodning av en domstol.”. Forslaget innebærer ingen realitetsendring.

Til § 5-4

Bestemmelsen tilsvarende gjeldende forskrifts § 5-6.

Etter gjeldende rett skal voldgiftsdomstolen bestå av leder, nestleder og tre rådsmedlemmer. Antallet voldgiftsdommere bør bestemmes etter en avveining av forholdet mellom kostnads- og effektivitetshensyn på den ene side, og hensynet til et materielt riktig domsresultat på den annen side. En reduksjon i antallet voldgiftsdommere vil redusere utgiftene ved bruk av ordningen, noe som igjen bør legge til rette for flere voldgiftsoppgaver til rådet. Bruk av en eller tre voldgiftsdommere er mest utbredt. Hovedreglen etter lov om voldgift 14. mai 2004 nr. 25 er at voldgiftsretten skal bestå av tre voldgiftsdommere, dersom ikke annet er avtalt. Sett i lys av reduksjonen av antallet rådsmedlemmer og for å redusere utgiftene knyttet til bruk av voldgift, foreslås første ledd annet punktum endret slik at antallet voldgiftsdommere reduseres fra fem til tre.

Det foreslås at voldgiftsdomstolen skal bestå av leder eller nestleder samt to av rådets medlemmer. Det er videre tatt inn en endring i utvelgelsen av voldgiftsdommerne blant rådets medlemmer slik at disse oppnevnes av partene i fellesskap. Hensikten er å legge til rette for størst mulig grad av utpartiskhet blant voldgiftsdommerne. Det er tatt inn et nytt siste punktum om at partene skal oppnevne én voldgiftsdommer hver blant rådets medlemmer dersom de ikke blir enige om å oppnevne to i fellesskap. Hvorvidt leder eller nestleder skal sitte i voldgiftsretten, bør avgjøres dem i mellom.

Tredje ledd er foreslått endret i tråd med første ledd, slik at det er først når både lederen og nestlederen er inhabile at det vil være nødvendig å oppnevne en annen jurist.

Til § 5-5

Bestemmelsen tilsvarende gjeldende forskrifts § 5-7.

Til § 5-6

Bestemmelsen tilsvarende gjeldende forskrifts § 5-8.

Til § 6-2

Som følge av at bestemmelsen i § 38c ikke skal gjelde verk med tilknytning til land utenfor EØS uten gjensidighet, er det her gjort unntak for denne bestemmelsen i forhold til verk med tilknytning til land innen Bernunionen og WTO/Trips.

Til § 6-5

Unntaket tilsvarende forslaget i § 6-2, men gjelder for verk skapt av personer med tilknytning til land tilsluttet Verdenskonvensjonen om opphavsrett.

Til § 6-15

Bestemmelsen fastsetter at følgeretten, under forutsetning av gjensidighet i forhold til det land opphavsmannen er statsborger av, skal gjelde for statsborgere av

tredjeland, som ikke er bosatt i Det europeisk økonomiske samarbeidsområde (EØS).

9 Endringsforslag

Kapittel I skal lyde:

Kapittel I – Eksemplarfremstilling i arkiv, bibliotek, museer, undervisnings- og forskningsinstitusjoner og til bruk for funksjonshemmede

Bestemmelser om eksemplarfremstilling i arkiv, bibliotek, museum og undervisnings- og forskningsinstitusjoner, jf. åndsverkloven § 16

§ 1-1. Arkiv under arkivverket, bibliotek under universiteter og høyskoler og andre vitenskapelige og faglige bibliotek som drives av det offentlige, fylkesbibliotekene og folkebibliotekene *samt offentlige og private museum* kan til *ikke-ervervsmessig* bruk i sin virksomhet fremstille eksemplar av åndsverk, når det skjer i samsvar med formål som angitt i bestemmelsene i *denne paragraf, §§ 1-2 til 1-4 samt §§ 1-6 til 1-9.*

Institusjoner etter første ledd skal påse at anvendelsen av reglene i dette kapittel ikke kommer nevneverdig i strid med opphavsmannens økonomiske interesser.

Kultur- og kirkedepartementet kan bestemme at også andre nærmere angitte arkiv, bibliotek og museer skal være omfattet av kapitlet her.

§ 1-2. Når ikke annet er særskilt angitt, gir bestemmelsene i dette kapittel adgang til å fremstille eksemplar i samme format som originaleksemplaret. Reglene gir likevel adgang til å fremstille papirutskrift fra maskinlesbare eksemplar.

Bestemmelsene i dette kapittel gir ikke adgang til uten samtykke fra rettighetshaver å fremstille maskinlesbare eksemplar av datamaskinprogrammer.

Med mindre annet er særskilt bestemt, gjelder adgangen til eksemplarfremstilling etter dette kapittel kun for offentliggjorte verk.

Det som i dette kapittel sies om åndsverk, gjelder tilsvarende for arbeider som nevnt i åndsverkloven kapittel 5 (nærstående rettigheter).

§ 1-3. Eksemplar fremstilt i samsvar med §§ 1-1 til 1-4 samt §§ 1-6 til 1-8 første punkt må, med unntak for eksemplar fremstilt på papir *samt eksemplar omfattet av andre og tredje ledd,* kun brukes i vedkommende institusjons egne lokaler.

På særskilt bestilling kan *eksemplar fremstilt i samsvar med andre bestemmelser i dette kapittel* gjennom fjernlån, stilles til rådighet for en bestemt låner i lokaler til andre institusjoner omfattet av § 1-1. Slike eksemplar *kan ikke lagres permanent hos lånerinstitusjonen, men må tilbakeføres, slettes eller tilintetgjøres* når bestillerens bruk er opphørt. *Denne bestemmelsen gjelder ikke materiale omfattet av lov 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokument. Det kan tas papirutskrift av fjernlånt materiale i samme utstrekning som etter § 1-9 andre og tredje ledd.* Departementet kan gi forskrift om kontroll med institusjoners praksis etter bestemmelsen her.

Institusjon som nevnt i § 1-1 kan til utlån fremstille eksemplar av musikk- og filmverk, herunder maskinlesbare eksemplar, der originaleksemplaret er særlig

utsatt for skade ved utlån og ikke kan erstattes hvis det går tapt. Det er ikke tillatt å betjene flere lånere om gangen enn institusjonen har originaleksemplar.

§ 1-4. *For konserverings- eller sikringsformål, kan institusjon som nevnt i § 1-1 fremstille eksemplar av åndsverk som den har eksemplar av i sine samlinger. Nevnte institusjoner kan av plasshensyn, eller til nødvendige konserverings- eller sikringsformål, fremstille eksemplar av åndsverk i samlingene i andre format enn originaleksemplaret, herunder overføre til mikroformer og fremstille maskinlesbare eksemplar der slikt eksemplar ikke kan skaffes på utsalgssted eller fra utgiver, importør eller produsent. Eksemplar av åndsverk kan overføres til nye lagringssystemer dersom dette på grunn av ukurant utstyr er nødvendig for å benytte verket.*

Adgangen til eksemplarfremstilling for konserveringsformål gjelder også for åndsverk som ikke er offentliggjort.

Nasjonalbiblioteket kan for konserverings- og sikringsformål overføre eksemplar av åndsverk det har i sine samlinger til andre format, herunder til maskinlesbare eksemplar.

Kultur- og kirkedepartementet kan i tilfelle vilkårene i første ledd ikke er oppfylt gi tillatelse til at institusjon som nevnt i § 1-1 for konserverings- og sikringsformål overfører eksemplar av åndsverk det har i sine samlinger til andre format, herunder til maskinlesbare eksemplar.

§ 1-5. *Kultur- og kirkedepartementet kan til forskningsformål gi undervisnings- og forskningsinstitusjoner tillatelse til å fremstille eksemplar av åndsverk, herunder maskinlesbart eksemplar.*

§ 1-6. *For utlån kan institusjon som nevnt i § 1-1 fremstille eksemplar av åndsverk som den har eksemplar av i sine samlinger, dersom eksemplaret er særlig utsatt for skade ved utlån eller vanskelig kan erstattes hvis det går tapt. Det kan ikke fremstilles flere eksemplar enn det som er nødvendig for at institusjonen skal ha et begrenset antall eksemplar til rådighet for utlån.*

§ 1-7. *For kompletteringsformål kan institusjon som nevnt i § 1-1 fremstille eksemplar av manglende partier av et åndsverk den har et ufullstendig eksemplar av i sine samlinger når de manglende partier utgjør en mindre del i forhold til hele verket, og komplettering ikke er mulig gjennom anskaffelse av verket eller delen av verket på utsalgssted eller fra utgiver, importør eller produsent.*

§ 1-8. *For formål som angitt i lov 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokument, kan mottaksinstitusjon:*

- 1) fremstille eksemplar, herunder maskinlesbart eksemplar, av åndsverk som er avleveringspliktig og som de ikke har i sine samlinger, når slikt eksemplar ikke kan skaffes på utsalgssted eller fra utgiver, importør eller produsent,*
- 2) gjøre pliktavlevert åndsverk tilgjengelig i institusjonens egne lokaler,*
- 3) på særskilt bestilling stille eksemplar av pliktavlevert åndsverk til rådighet for en bestemt forsker i lokalene til norske universitets- og høyskolebibliotek. Slike eksemplar kan ikke lagres permanent hos lånerinstitusjonen, men må tilbakeføres, slettes eller tilintetgjøres når bestillerens bruk er opphørt.*

§ 1-9. *Institusjon som nevnt i § 1-1 kan gjøre åndsverk fra egen samling tilgjengelig for enkeltpersoners forskningsformål eller private studieformål ved hjelp av terminaler i egne lokaler. Adgangen til tilgjengeliggjøring etter første punktum gjelder ikke åndsverk omfattet av lov 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokument.*

For enkeltpersoners forskningsformål eller private studieformål kan institusjon som nevnt i § 1-1 ved fotokopiering eller lignende fremgangsmåte fremstille eksemplarer av enkelte artikler i samleverk, avis eller tidsskrift, eller korte avsnitt i andre verk for utlevering til eie. Det kan ikke utleveres mer enn ett eksemplar til hver bruker.

Brukeren kan ta en papirutskrift til eie av åndsverk som er tilgjengeliggjort etter første ledd etter de samme regler som gjelder for utlevering av fotokopier etter andre ledd. Brukeren kan ikke ta en maskinlesbar kopi.

Bestemmelser om eksemplarframstilling til bruk for funksjonshemmede, jf. åndsverkloven § 17a

§ 1-10. For vederlagsfri bruk av syns- og lesehemmede, hørsels- og talehemmede og personer med nedsatt førlighet, og andre som på grunn av funksjonshemming ikke kan tilegne seg verket på vanlig måte kan institusjon som nevnt i § 1-1 første ledd og nærmere angitt organisasjon som Kultur- og kirkedepartementet bestemmer, fremstille eksemplarer, herunder maskinlesbart eksemplarer, av utgitt litterært eller vitenskapelig verk gjennom opptak på innretning som kan gjengi det. I tilslutning til teksten kan offentliggjort kunstverk og fotografisk verk gjengis på opptaket.

Eksemplarer etter første ledd kan distribueres til bruker via datanettverk i en vanlig låneperiode. Institusjonen eller organisasjonen som distribuerer eksemplaret er ansvarlig for at eksemplaret blir distribuert til riktig bruker samt at eksemplaret tilbakeføres, slettes eller tilintetgjøres når låneperioden er over. Adgangen til opptak etter første ledd gjelder ikke for verk hvor opptak av tilsvarende egnethet kan skaffes fra vanlig utsalgssted. Opptak kan bare danne grunnlag for ytterligere eksemplarframstilling for disse formål.

Opphavsmannen har krav på vederlag som utredes av staten. Denne paragraf gjelder ikke ervervsmessig bruk.

§ 1-11. Bibliotek og organisasjon som gjør opptak i medhold av § 1-10, skal føre register over fremstilte opptak.

Bestemmelsene i åndsverkloven om plikt til å navngi opphavsmann og utøvende kunstner, og bestemmelsene om forbud mot endring av verk, gjelder på vanlig måte.

§ 1-12. Kultur- og kirkedepartementet kan gi utfyllende forskrifter, herunder sette vilkår for adgang til eksemplarframstilling etter dette kapitlet.

Avsnittoverskrift til §§ 2-1 til 2-3 skal lyde:

Opptak for tidsforskutt bruk i visse døgninstitusjoner, jf. åndsverkloven § 15, og bruk av opptak etter åndsverkloven §§ 13 og 13b

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2. Adgangen til å gjøre opptak med hjemmel i åndsverkloven §§ 13 og 13b, gjelder ikke for bruk som musikkakkompagnement ved undervisning i dans, musikk, gymnastikk og lignende.

Opptak gjort med hjemmel i åndsverkloven §§ 13, 13b og 15, jf. § 2-1 ovenfor, kan ikke utleveres eller utlånes til studenter eller elever til selvstudium. Heller ikke kan slike opptak brukes utenfor undervisningsvirksomhetens eget område med mindre det skjer som ledd i undervisning som normalt drives på annet sted.

§ 2-3 skal lyde:

§ 2-3. Kultur- og kirkedepartementet kan gi bestemmelser om adgangen til å oppbevare og fremstille eksemplarer av opptak gjort i medhold av åndsverkloven § 13b, jf. § 36.

§ 3-6 skal lyde:

§ 3-6. Brutto oppkrevd vederlag fordeles likt mellom de to rettighetshavergruppene.

Individuelt årlig beløp som utgjør mindre enn 0,5 pst. av folketrygdens grunnbeløp avrundet oppad til nærmeste hele tikrone, utbetales ikke. Beløp under denne grensen disponeres av organisasjonen til formål som organisasjonen fastsetter. *Foreldede vederlag disponeres på samme måte.*

Organisasjonen kan beregne seg et administrasjonsgebyr av de beløp som utbetales til andre enn ordinære medlemmer.

Overskrift til kapittel IV skal lyde:

Kapittel IV - Tvisteløsning mv. for avtale- eller tvangslisenssituasjoner, samt når tekniske beskyttelsessystemer er anvendt

Avsnittoverskrift til §§ 4-1 til 4-4 skal lyde:

Behandling av tvist om vederlag etter åndsverkloven §§ 13a, 17a, 18, 23, 23a, 30, 37 og 45b, jf. § 35 første ledd

§ 4-1 første ledd skal lyde:

§ 4-1. Tvist om vederlag etter åndsverkloven §§ 13a, 17a, 18, 23, 23a, 30, 37 og 45b kan enhver av partene bringe inn for Kultur- og kirkedepartementet. Tvist om vederlag for videresending av kringkastingssending etter lovens § 45b behandles likevel av nemnda etter §§ 4-5 flg., jf. lovens § 35, andre ledd.

Avsnittoverskrift til §§ 4-13 og 4-14 skal lyde:

Megling i avtaleforhandlinger om eksemplarfremstilling av åndsverk mv. i henhold til avtalelisens, jf. åndsverkloven §§ 13b, 14, 16a, 30 og 32

§ 4-13 skal lyde:

§ 4-13. Ved forhandlinger om avtale i medhold av åndsverkloven §§ 13b, 14, 16a, 30 og 32, jf. §§ 36, 38 og 38a, har hver av partene rett til å kreve megling dersom

den ene part ikke etterkommer krav fra den annen part om å oppta forhandlinger om avtale som nevnt, eller dersom slike forhandlinger ikke fører til enighet.

§§ 4-15 til 4-20 med tilhørende avsnittoverskrift skal lyde:

Nemndsbehandling av tvister vedrørende bruk av verk og arbeider når effektive tekniske beskyttelsessystemer er anvendt, jf. åndsverkloven § 53b andre ledd

§ 4-15. Kultur- og kirkedepartementet oppnevner en nemnd til å behandle tvister som nevnt i åndsverkloven § 53b andre ledd. Nemnda skal bestå av en leder og to andre medlemmer oppnevnt for fire år av gangen. Nemndas leder skal være jurist, og oppnevnes på nøytralt grunnlag. De to andre medlemmene skal komme fra rettighetshaver- og brukersiden. Alle nemndas medlemmer skal ha teknisk kompetanse og innsikt i rettighetsspørsmål. På tilsvarende grunnlag oppnevnes personlige varamedlemmer.

§ 4-16. Nemnda skal behandle tvister vedrørende bruk iht. åndsverkloven §§ 13a, 15, 16, 17, 17a, 21, 26-28 og 31 når effektive tekniske beskyttelsessystemer er anvendt. Dette gjelder likevel ikke når verket overføres på avtalte vilkår slik at bruker selv kan velge tid og sted for tilgang til det. Nemnda skal heller ikke behandle tvister vedrørende datamaskinprogram.

Om vilkårene for nemndsbehandling ikke er til stede, skal saken avvises.

§ 4-17. Rettighetshaver skal påse at den som har lovlig tilgang til et verk uten hinder av effektive tekniske beskyttelsessystemer kan utøve bruk etter bestemmelsene i § 4-16 første ledd.

Om det ikke gis adgang til rettmessig bruk innen rimelig tid, kan bruker bringe saken inn for nemnda. Bruker må begjære bruksadgang overfor rettighetshaver før begjæring rettes til nemnda.

§ 4-18. Nemnda kan fatte vedtak som pålegger rettighetshaver å gi adgang til bruk etter aktuell avgrensingsbestemmelse. Adgangen skal være tilstrekkelig til at formålet med den aktuelle avgrensingsbestemmelse oppfylles, samtidig som rettighetshavers legitime krav på vern ivaretas.

Nemnda kan i vedtaket også bestemme at dersom rettighetshaver ikke etterkommer nemndas vedtak innen en gitt frist, kan bruker selv omgå det tekniske beskyttelsessystemet for å få tilgang til bruk i tråd med det som er bestemt i den aktuelle avgrensingsbestemmelse. Omgåelse i tråd med slikt vedtak kan verken være straff- eller erstatningsbetingende.

§ 4-19. Forhandlingene i nemnda administreres av nemndas leder. Alle medlemmene skal delta i avgjørelsen. I tilfelle av uenighet, treffes avgjørelsen med stemmeflerhet.

Utgiftene til nemndas virksomhet bæres for hver enkelt saks vedkommende av partene etter nærmere bestemmelse av nemnda. Når særlige grunner taler for det, kan nemnda bestemme at utgiftene skal bæres av staten.

§ 4-20. For saksbehandlingen gjelder reglene i forvaltningsloven tilsvarende. Bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel VI om klage og omgjøring, gjelder likevel ikke.

Nemndas vedtak føres inn i protokoll. Nemnda kan forsøke mekling mellom partene. Kommer forlik i stand, skal også forliket føres inn i protokollen.

Kapittel V skal lyde:

Kapittel V - Det sakkyndige råd for åndsverk, jf. åndsverkloven § 53

§ 5-1. Det sakkyndige råd for *åndsverk* oppnevnes av Kultur- og kirkedepartementet for fire år om gangen. Rådet er sammensatt av det antall representanter for den åndelige produksjon, de til denne knyttede ervervsgrener og sentrale brukergrupper, som departementet bestemmer, samt to jurister som skal være rådets leder og nestleder.

Dersom det i særlige tilfelle anses påkrevd, kan rådet supplere seg med særlig sakkyndige, tilkalt for den enkelte sak.

§ 5-2. Rådet er vedtaksført når minst halvparten av medlemmene, herunder lederen eller nestlederen, er til stede. I voldgiftssaker (*jf. § 5-4*) gjelder denne regel ikke.

Forvaltningslovens regler om inhabilitet gjelder for saksbehandlingen i rådet.

I saker som hovedsakelig gjelder interesseavveiningsspørsmål der medlemmer av rådet er representanter for berørte interessegrupper, skal inhabilitetsreglene for så vidt ikke gjelde. Dette skal i så fall gå frem av rådets uttalelse.

§ 5-3. Godtgjørelse for uttalelser i *rettsspørsmål vedkommende åndsverkloven etter anmodning av en domstol*, fastsettes av vedkommende domstol på grunnlag av arbeidsoppgaver som inngis av rådets leder. Bestemmelsene om godtgjørelse til sakkyndige kommer til anvendelse.

§ 5-4. I voldgiftssaker skal det, såfremt ikke annet er avtalt mellom partene, nedsettes en voldgiftsdomstol innen rådet. Voldgiftsdomstolen består av lederen eller nestlederen og *to av rådets medlemmer. Partene skal så vidt mulig oppnevne voldgiftsdomstolen i fellesskap. Dersom partene ikke blir enige om sammensetningen, oppnevner hver part ett av rådets medlemmer.*

Rådsmedlem plikter å la seg oppnevne som voldgiftsdommer.

Dersom *både* lederen og nestlederen er *inhabile*, oppnevner departementet en annen jurist, fortrinnsvis et rådsmedlem.

Ellers gjelder reglene i voldgiftsloven.

§ 5-5. Etter anmodning av departementet eller av en annen institusjon eller organisasjon kan rådet også utenom de lovbestemte tilfelle avgi uttalelse om forhold som hører inn under åndsverkløvgivningen.

§ 5-6. Departementet oppnevner sekretær for rådet. Sekretæren skal være jurist.

§ 6-2 skal lyde:

§ 6-2. Bestemmelsene i åndsverkloven skal, med unntak av § 38c, § 41a, femte kapittel og § 45c, gjelde verk som ikke har den tilknytning til Norge som er fastsatt i lovens § 57, såfremt verket har tilsvarende tilknytning til et land som er medlem av Den internasjonale union til vern av litterære og kunstneriske verk (Bernunionen) eller til et land som har tiltrådt Avtale om opprettelse av Verdens

Handelsorganisasjon (WTO), herunder Avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS).

§ 6-5 skal lyde:

§ 6-5. Bestemmelsene i åndsverkloven skal, med unntak av § 38c, § 41a, femte kapittel og § 45c, gjelde

- a) verk som er utgitt første gang i et land som er tilsluttet Verdenskonvensjonen om opphavsrett (Verdenskonvensjonen),
- b) verk av opphavsmann som er statsborger av et land tilsluttet Verdenskonvensjonen,
- c) verk av opphavsmann som har bopel i et land tilsluttet Verdenskonvensjonen, dersom bopel etter vedkommende lands egen lovgivning er likestilt med statsborgerskap ved gjennomføring av Verdenskonvensjonen, og
- d) verk av statsløs eller flyktning som har sitt vanlige oppholdssted i et land tilsluttet tilleggsprotokoll 1 til Verdenskonvensjonen.

Ny § 6-15 med tilhørende avsnittoverskrift skal lyde:

Anvendelse av åndsverkloven § 38c i forhold til verk med tilknytning til land utenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen)

§ 6-15. Under forutsetning av gjensidighet i forhold til det land opphavsmannen er statsborger av skal åndsverkloven § 38c gjelde verk som ikke har den tilknytning til Norge som er fastsatt i lovens § 57 og som heller ikke omfattes av denne forskrift § 6-1.